

היו לו בנים ונתגייר (יבמות ס"ב)

גליון 338

בדרף ס"ב ע"א איתמר היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר, רבי יוחנן אמר קיים פריה ורביה וריש לקיש אמר לא קיים פריה ורביה. רבי יוחנן אמר קיים פריה ורביה דהא הוה ליה, וריש לקיש אמר לא קיים פריה ורביה, גר שנתגייר כקטן שנולד דמי.

וכתבו בתוס' (בד"ה רבי יוחנן וכו') אע"ג דלענין כמה דברים אמרינן (לעיל כ"ב) גר שנתגייר כקטן שנולד דמי מכל מקום מסתברא ליה לר' יוחנן הכא כיון דבנכריותו קיים דזרעו מיוחס אחריו באותה שעה מפטר נמי כשנתגייר.

ועדיין צ"ב דאם ריו"ח מודה דאמרינן דהוי כקטן שנולד, אמנם היו בניו מיוחסים אחריו כשהיה גוי אבל כשנתגייר ונהיה כקטן שנולד עכשיו כבר אינם מיוחסים אחריו, ואיך קיים מצות פו"ר במה שהיה לו אז. ובטורי אבן (ר"ה דף כ"ח ע"א) הקשה איך שייך כלל לומר שיקיים מצות פרו ורבו בבנים שנולדו לו בהיותו עכו"ם, הא סוף סוף באותה שעה לא היה בר חיובא וא"כ מעשה המצוה שעשה בעודו נכרי לא היה מעשה מצוה כלל, והוי דומיא להא דמבואר בר"ה שאם אכל מצה כשכפאו שד לא יצא כי בזמן שעשה את המצוה לא היה בר חיובא.

ותירץ במנחת חינוך (מצוה א' אות י"ד) דשאני מצות פרו ורבו דעיקר המצוה הוא שיהיו לו בנים, והביאה לא הוי גוף המצוה אלא הכשר מצוה. ולכן לא איכפת לן שמעשה הביאה היה בהיותו עכו"ם כי עכשיו יש לו בנים, ובכל רגע שיש לו בנים יש לו מצוה, ובגירותו בעת שחל עליו החיוב מקיים מצות פו"ר דהא יש לו בנים. כשהמצוה היא בתוצאה ולא במעשה אין חסרון בזה שעשה המעשה כשלא היה חיוב.

אלא דעדיין קשה הקושיא הראשונה איך סגי בבנים שהיו לו בגיותו הא עכשיו שנתגייר הוי כקטן שנולד. ומה זה עדיף ממתו בניו שלפי ריו"ח לא יצא ידי חובת פו"ר. (ואפי' לרב הונא שקיים המצוה כשמתו היינו משום דמעיקרא קיים ונפטר מהמצוה אבל כאן שנולדו לו כשהיה גוי הרי מעולם לא קיים המצוה ועכשיו כבר אינם בניו כי נהפך לאיש אחר.

ותירץ בשיעורי רבי דוד (בסוגיין) דמצות פו"ר אינה תלויה בדין בן אלא במציאות של בן, ולכן נהי דלגבי דיני בן הוי כקטן שנולד אבל היות ובמציאות הוי בנו דהא עכו"ם יש לו יחוס (ולא דמי לעבד) שפיר קיים פרו ורבו. הדין של כקטן שנולד מתייחס רק לדינים ולא למציאות, ולפרו ורבו די במציאות שהביא ילדים משלו לעולם.

והנה לשון הגמרא בסוגיין היא (דלריו"ח) מעיקרא נמי בני פריה ורביה נינהו. ופירש"י בני נח בני פריה ורביה נינהו דכתיב ויאמר להם פרו ורבו. משמע שבני נח כן מצווים בפרו ורבו. וכן כתב במאירי וז"ל יראה מסוגיא זו שבני נח מצווים בפריה ורביה וכדקאמר דמעיקרא נמי בני פריה ורביה נינהו. ולפי"ז לא קשה קושיית הטורי אבן דהא כן עשה מצוה כשהיה עכו"ם.

אמנם בתוס' (בד"ה בני פריה ורביה נינהו) הקשו דבסנהדרין משמע דלא מיפקדו אפריה ורביה. ותירצו דהכא לאו בני חיוב אפריה ורביה קאמר אלא כלומר שבניהם נקראים על שמם כדאמרינן בסמוך. והיינו דמבואר בהמשך הגמ' דעכו"ם אית ליה חייס ודלא כעבד שאין לו חייס.

ויוצא שמשפיק שעכשיו יש לגר בנים שהיו מיוחסים לו בעודו גוי אע"פ שאז לא היה מצווה. ואע"פ שנתגייר היות ובמציאות הם היו בניו, הם נשארים בניו, וקיים בהם עכשיו מצות פו"ר כי עכשיו הוא מצווה ויש לו בנים בעולם. ולפי"ז בישראל שבא על הגויה או גוי שבא על בת ישראל ונתגייר שאין להם שום יחוס לבן, לא לישראל בן הגוי ולא לגוי בן ישראל אז לא יצאו ידי מצות פו"ר. וכן כתב במנחת חינוך דבא על ישראלית ונתגייר לא קיים פו"ר, וכן מבואר בשיעורי רבי דוד.

והנה בסוגיא המקבילה בבכורות (דף מ"ז ע"א) לשון הגמ' בצריכותא היא דלא תהו בראה לשבת יצרה והא עבד ליה שבת (ולכן ס"ד שר"ל יודה שקיים מצות פו"ר) וביארו שם בתוס' (בד"ה והא עבד וכו') שאין הכוונה שהיה בר חיובא דהא ביבמות לשון הגמ' היא דמעיקרא נמי בני פריה ורביה ניהו (ולא מוזכר דעבד ליה שבת) דלאו בני חיוב ניהו כדמוכח בסנהדרין כמו שכתבו בסוגיין.

אבל עכ"פ מלשון הגמ' שם משמע שיש לגוי איזה שהוא קיום של שבת, ולכן כשנתגייר יש יותר סברא לומר שקיים מצות פו"ר כי גם כשהיה גוי היה שייך לקיום המצוה אפי' אם נאמר שלא היה מצווה.

והנה בספר יהגה האריה (עמ' ק"ה) לבעל העמק ברכה כתב (על הגמ' בבכורות) דטעמיה דר' יוחנן דקיים פריה ורביה למרות שבהרבה מקומות אמרינן דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי אבל היינו דוקא מה שנוגע לתורת יהדות דהיינו מילתא הנוהג רק בישראל ולא בבן נח דאז הוי כקטן שנולד אבל לענין דיני דאיתנייהו גם בבן נח, בזה לא אמרינן כלל דהוי כקטן שנולד. (וכבר יסד כן הגרי"ז כמובא במנחת אברהם במס' בכורות דף מ"ז דדין ירושה בבן נח ודין ירושה בישראל חלוקים, ולכן שייך הדין גר שנתגייר כקטן שנולד דמי לגבי בכור לפי ר"ל). וע"כ לענין פריה ורביה דמצוה זו של שבת איתא גם בבן נח לא נחשב כלל בזה כקטן שנולד ושפיר קיים מצוה זו בבנים שהיו לו קודם שנתגייר.

חזינן דלמד שבן נח יש לו מצות שבת. וכן כתב במהר"ץ חיות בסוגיין שבהיותו בן נח קיים מצות שבת. אלא דבתוס' בסוגיין מפורש שהבן נח אינו מצווה כלל בפו"ר כאמור (אא"כ נאמר שלמרות שאינו מצווה אבל קיום מצוה יש לו אבל לא משמע כן). ולפי"ז שפיר הקשה בטורי אבן דהוי דומיא דאכל מצה כשהיה שוטה, וצריכים להגיע לתירוצו של המנ"ח דשאני מצות פו"ר שהמצוה היא בתוצאה ולא במעשה הביאה. והנה בשו"ע אבן העזר (סי' א' סע' ז') פסק דהיו לו בנים בהיותו עכו"ם ונתגייר הוא והם ה"ז קיים מצוה זו. והוא שיטת הרמב"ם דכדי שיצא הגר ידי מצות פו"ר צריך שגם הבנים יתגיירו.

ובפירוש רבינו אברהם מן ההר כתב דיש מפרשים אפי' לא נתגיירו הם דהואיל דשייך בהו פו"ר כדלקמן מפטר בהו. והעיקר דעת הרמב"ם דכיון דפו"ר אין בני נח מצווים עליה, דוקא כשנתגיירו שאז יש לו בנים ישראלים שפוטרינן אותו מפריה ורביה אבל אם לא נתגיירו, הואיל והוא נתגייר הוא מצווה לפרות ואיך יפטר בגוים. (אבל לגבי הדין של בכור לנחלה דייק ברמב"ם דלא הצריך שיתגיירו, דסוף סוף היו ראשית אוננו ולא זה שנולד לאחר שנתגייר) עכת"ד. ולכאו' היינו דכדי לצאת ידי חובת פו"ר צריך להוליד כאלה שגם מצווים בפו"ר או שפשוט לא מסתבר שייפטר ע"י ריבוי גוים בעולם.

והנה בפשטות לומדים שבלידת בנים אדם מקיים מצות פו"ר, וכלשון הגמ' קיים פריה ורביה אבל מלשונו של רבינו אברהם מן ההר שפוטרינן אותו מפו"ר משמע שהם פוטרים, דהיות ויש לו בנים הוא פטור ממצות פו"ר. יש לומדים שהחיוב של מצות פו"ר הוא להתעסק בפו"ר, ושיעור המצוה הוא בן ובת, ולכן כשיש לו בן ובת השלים את חיובו. אבל אפשר ללמוד שאין בלידה קיום החיוב אלא שזה פטור אותו מכאן ולהבא. ולכן כשנולדו לו בגיותו אמנם לא קיים את המצוה אבל היות ובמציאות הם בניו ועכשיו הוא גר וחיוב במצוה אמרינן שבניו שיש לו פוטרים אותו.

וכן כתב להדיא באגרות משה (או"ח ח"א סי' קפ"ח) דמצות פו"ר שיוצא בבן ובת אינה כשאר קיום מצוה דהא קיום המצוה אינו תלוי בידו, והמצוה על האדם שייך רק בנישואין והביאות שזה הוי בידו. ונמצא שבן ובת הוא רק הזמן שנפטר מנישואיו וביאה וכו' (ולכן לא שייך בזה פסול מצוה הבאה בעבירה ויוצא גם בממזר) דכיון דעכ"פ יש לו בן ובת אין לחייבו יותר. ומטעם זה ניחא הא דנפטר לר' יוחנן בבנים שהיו לו כשהיה עכו"ם ביבמות דף ס"ב אף שלא היה אז בר חיובא, וכמו כן בבנים שהיו לאדם כשהיה שוטה ונתפקח וכו' הרי עכ"פ יש לו בן ובת ואין לחייבו אף שבאו לו שלא בקיום המצוה.

נמצינו למדים דלפי שיטה אחת (מאירי וסיעתו) יש לגר קיום מצוה כי גם בהיותו גוי היה חייב (או בפו"ר או בשבת) או לפחות בר קיום המצוה. ולפי תוס' למרות שלא היה אז חייב, עכשיו מקיים המצוה כשהוא מחויב ויש לו בנים ששייכים לו וכביאור המנחת חינוך. ולפי האגר"מ (וכן מדויק בראמ"ה) למרות שלא קיים המצוה הוא נפטר מן המצוה. (ולרמב"ם בעינן שהבנים גם יתגיירו כדי שיהיה כאן קיום של פו"ר).